

TOSHIBA
Leading Innovation >>>

GraSPP
THE UNIVERSITY OF TOKYO

DIỄN ĐÀN NGHIÊN CỨU VIỆT NAM – NHẬT BẢN 2018

**Quan hệ đối tác Việt Nam – Nhật Bản
trong kỷ nguyên nhiều biến động
BRI, FOIP trong bối cảnh trật tự khu vực châu Á đang thay đổi**

GS. Mie Oba

Đại học Khoa học Tokyo

Hà Nội, 15 tháng 11 năm 2018

Chủ đề trình bày

- Trật tự khu vực thay đổi như thế nào ở khu vực Đông Á?
- Tầm quan trọng và những rủi ro về chính trị và chiến lược của Sáng kiến Vành đai và Con đường (BRI)?
- Nhật Bản đối phó với thay đổi bối cảnh khu vực Đông Á như thế nào thông qua cách tiếp cận đa tầng ở khu vực, bao gồm cả Chiến lược Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương mở và tự do (FOIP)?
- Đánh giá tính khả thi và hiệu quả của FOIP như thế nào?
- Triển vọng về trật tự khu vực?
- Làm thế nào để thúc đẩy hợp tác Việt Nam và Nhật Bản trong bối cảnh trật tự thế giới đang thay đổi?

Trật tự khu vực thay đổi như thế nào?

- Sự trỗi dậy của Trung Quốc và thay đổi cán cân quyền lực giữa Hoa Kỳ và Trung Quốc
- Chính sách đối ngoại chủ động của Trung Quốc với các nước láng giềng
 - Lập trường quyết đoán của Trung Quốc về các vấn đề ở biển Đông Trung Quốc và Biển Đông Việt Nam
 - Đề xuất về tầm nhìn khu vực dẫn dắt bởi Trung Quốc
 - Ngân hàng Đầu tư Hạ tầng châu Á (AIIB)
 - Sáng kiến một con đường một vành đai → Sáng kiến Con đường và Vành đai (BRI)
 - Khái niệm an ninh châu Á
- “Chiến tranh” kinh tế Trung – Mỹ
 - Quan điểm bảo hộ của chính quyền Trump
 - Cuộc chiến dành quyền bá chủ trong lĩnh vực công nghệ cao

Tổng quan về BRI (1): Kế hoạch hành động (Tháng 3/2015)

- “Sáng kiến Vành đai và Con đường là hợp tác đôi bên cùng có lợi nhằm thúc đẩy sự phát triển và thịnh vượng và là con đường hướng tới hòa bình và tình bạn thông qua tăng cường hiểu biết và tin tưởng lẫn nhau, và thúc đẩy trao đổi giữa các bên có liên quan.”
- “Con đường và Vành đai chạy xuyên lục địa Châu Á, châu Âu và châu Phi, kết nối vòng tròn kinh tế Đông Á ở một đầu và vòng tròn kinh tế các nước phát triển châu Âu ở đầu còn lại, và vây quanh các nước với tiềm năng phát triển kinh tế to lớn.”
- “Ưu tiên hợp tác: Điều phối chính sách, kết nối hạ tầng, không cản trở hoạt động thương mại, hội nhập tài chính và trái phiếu nhân dân”

(Nguồn:

http://english.gov.cn/archive/publications/2015/03/30/content_281475080249035.htm)

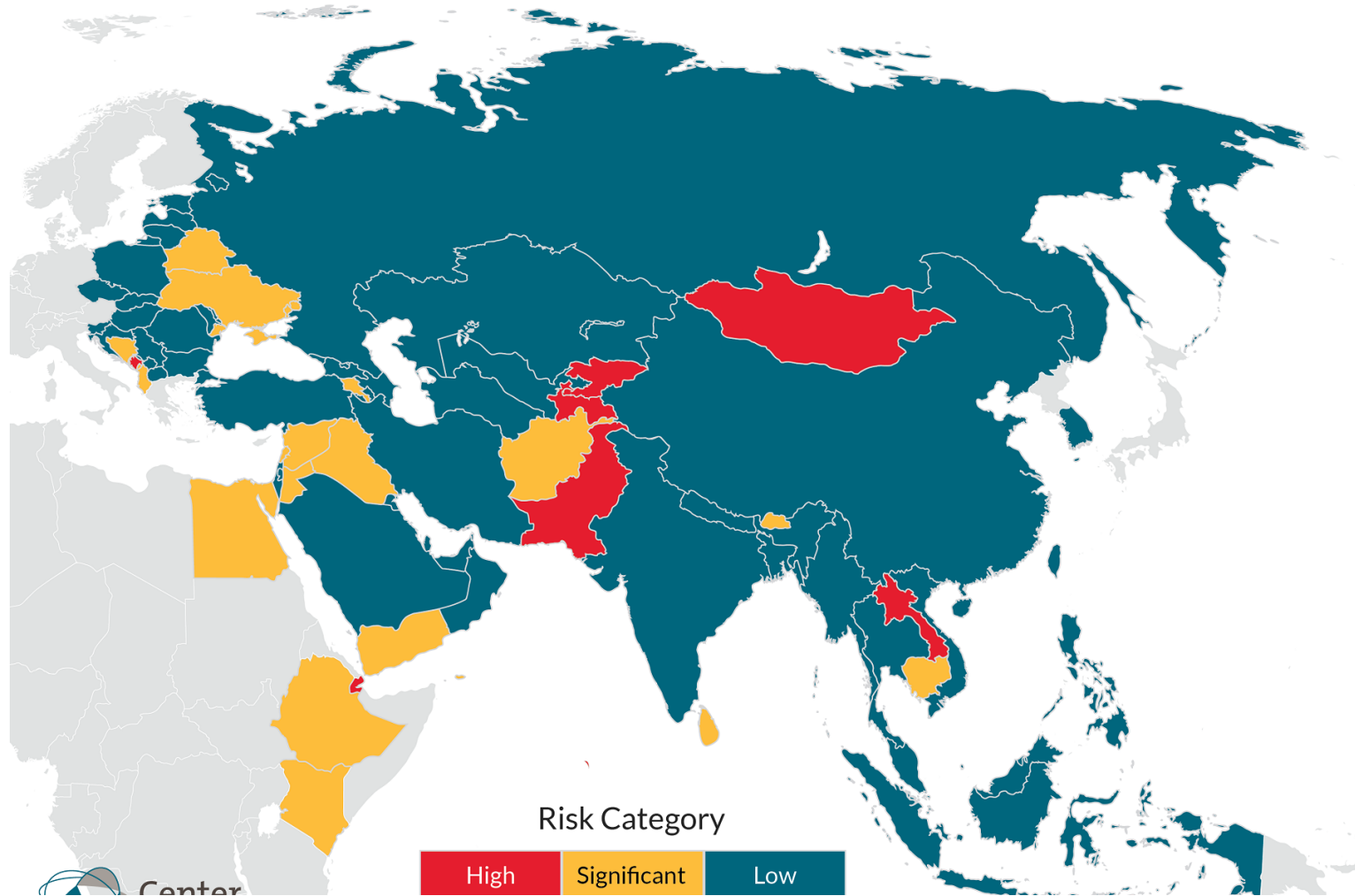
Tổng quan về BRI (2): bức tranh hiện tại

“Rủi ro” chiến lược của BRI

- Liệu BRI có phải “chiến lược vĩ đại” của Bắc Kinh?
 - Nhiều bên liên quan trong BRI
- BRI có dẫn đến kết quả chiến lược?
 - Vấn đề minh bạch, môi trường và quyền con người
 - Sự xói mòn về chủ quyền của các nước tiếp nhận
 - “Bài học của Sri Lanka”
- Liệu BRI có dẫn tới hình thành trật tự khu vực dẫn dắt bởi Trung Quốc thay cho trật tự tự do dẫn dắt bởi Mỹ??

Rủ ro nợ bằng đồng tiền Trung Quốc

Source: Center For Global Development
<https://www.cgdev.org/blog/will-chinas-belt-and-road-initiative-push-vulnerable-countries-debt-crisis>

Trật tự tự do quốc tế

- Nguồn gốc từ trật tự dẫn dắt bởi Mỹ trong thời kỳ Chiến tranh lạnh ở Trại phương tây
- Trở thành trật tự “quốc tế” sau khi kết thúc Chiến tranh lạnh.
- Các thành phần của trật tự tự do quốc tế
 - Trật tự tự do kinh tế
 - Quy tắc “toàn cầu” : dân chủ, nhân quyền, luật pháp, quản trị tốt và kinh tế thị trường
 - Chủ nghĩa tự do trong kinh tế chính trị
 - Tôn trọng hợp tác quốc tế, hợp tác và các tổ chức đa phương
 - Tôn trọng “hòa bình” và “không sử dụng vũ lực”

Nhật Bản đối phó với thay đổi trật tự khu vực như thế nào? (1)

Cách tiếp cận khu vực đa tầng

- Hợp tác với ASEAN/các nước ASEAN
 - Hỗ trợ thúc đẩy hội nhập và tăng cường năng lực cho ASEAN
 - ARF, ASEAN+3, EAS, ADMM+
 - Quan hệ song phương với các nước ASEAN, trong đó có Việt nam
- TPP-11 (CPTPP)
 - Ký kết Hiệp định đối tác toàn diện và Tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (tháng 3/2018)
 - Khung khổ thiết lập quy tắc cho các nền kinh tế trong khu vực
 - Tính “tiên phong” trong hội nhập khu vực “Châu Á Thái Bình Dương”
 - Kỳ vọng Hoa Kỳ quay trở lại TPP

Nhật Bản đối phó với thay đổi trật tự khu vực như thế nào? (2)

Cách tiếp cận khu vực đa tầng

- RCEP
 - Hướng tới mục đích thực hiện hội nhập “Đông Á mở rộng”
 - Tăng cường kiến trúc khu vực với ASEAN là trung tâm
 - Tuyên bố chung của các nhà lãnh đạo về Đàm phán RCEP: RCEP: công cụ thúc đẩy hội nhập kinh tế và phát triển bao trùm (Tháng 11/2017)
- Chiến lược Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương mở và tự do
 - Để kiểm chế BRI?

Tại sao “Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương” lại nổi lên như một khái niệm khu vực?

- Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương: phạm vi địa lý khổng lồ
- Nền tảng cho việc xuất hiện khái niệm “Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương”
 - Mục đích ngăn chặn sự nổi lên của Trung Quốc bởi Nhật Bản và Mỹ
 - Gia tăng kỳ vọng đối với vai trò của Ấn Độ như là đối tác của Nhật Bản và Mỹ
 - Cảm giác khủng hoảng ngày càng tăng của Ấn Độ đối với Trung Quốc
 - Sự dịch chuyển của trung tâm phát triển từ châu Á – Thái Bình Dương sang Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương (?)
 - Sự trỗi dậy của Ấn Độ
 - Sự phát triển kinh tế của châu Phi

Chiến lược Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương Mở và Tự do (Phiên bản Nhật Bản)

- “Cải thiện “kết nối” giữa châu Á và châu Phi thông qua Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương mở và tự do, và thúc đẩy ổn định và thịnh vượng của khu vực”
- “Xây dựng trật tự hàng hải mở và tự do ở khu vực Ấn Độ - Thái Bình Dương như “hàng hóa công cộng quốc tế”, mang lại ổn định và thịnh vượng các các quốc gia cũng như đảm bảo hòa bình và thịnh vượng trong khu vực. Nhật Bản sẽ hợp tác với bất kỳ một quốc gia nào để hỗ trợ cho sáng kiến này.”
- Ba trụ cột:
 - 1. Thúc đẩy và thiết lập pháp quyền, tự do hàng hải và tự do thương mại, v.v....
 - 2. Theo đuổi thịnh vượng kinh tế (cải thiện kết nối, v.v...)
 - 3. Cam kết hòa bình và ổn định (nâng cao năng lực hàng hải)

Ấn Độ - Thái Bình Dương mở và tự do năm 2017

✂ To make the “Free and Open Indo-Pacific Strategy” into shape, Japan will strengthen strategic collaboration with India, which has a historical relationship with East Africa, as well as the US and Australia.

Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương mở và tự do năm 2018

Cải thiện “kết nối” giữa châu Á và châu Phi thông qua khu vực Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương mở và tự do, và với ASEAN ở giữa hai đại dương, thúc đẩy ổn định và thịnh vượng chung của khu vực

Đánh giá tính khả thi và hiệu quả của FOIP như thế nào?

- Liệu liên kết chiến lược 4 bên (Nhật Bản- Mỹ-Ấn Độ-Úc) là cốt lõi của FOIP?
 - Nếu như vậy, các quốc gia ASEAN không thể dễ dàng hỗ trợ FOIP.
- Liệu Nhật Bản và Mỹ có dễ dàng thống nhất về định hướng của FOIP?
 - Về khía cạnh phạm vi địa lý và cách thức chống Trung Quốc
- Liệu Ấn Độ và Úc có ủng hộ định hướng kiềm tỏa Trung Quốc của FOIP?
 - Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương “bao trùm”?
- Nhật Bản làm thế nào để thúc đẩy FOIP mà vẫn cải thiện quan hệ với Trung Quốc và đối mặt với cuộc đối đầu Mỹ - Trung Quốc?
 - Hợp tác Trung – Nhật về xây dựng hạ tầng?
 - Hợp tác trong dự án đường sắt cao tốc ở Thái Lan (Tháng 9/2018)

Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương từ quan điểm của Mỹ

<http://www.pacom.mil/About-USINDOPACOM/USPACOM-Area-of-Responsibility/>

Phản ứng của ASEAN đối với FOIP

- Quan ngại về sự suy giảm của “vai trò trung tâm của ASEAN”
- Lo ngại về các sắc thái phản đối Trung Quốc
 - Ví dụ bài giảng của Bộ trưởng Bộ Ngoại giao Singapore tại Viên Nghiên cứu chiến lược quốc tế
- Đề xuất Ấn Độ Dương- Thái Bình Dương ủng hộ ASEAN
 - “bao trùm, mở, vai trò của trung tâm của ASEAN và tính thống nhất của ASEAN ... là trọng tâm của Ấn Độ - Thái Bình Dương”
- Sự quan tâm đối với quan điểm cân bằng đòn bẩy (kinh tế) Trung Quốc
 - Ví dụ Chiến lược Tokyo tại cuộc họp Mekong-Nhật Bản lần thứ 8 (tháng 9/2109)
 - “Lãnh đạo các nền kinh tế khu vực Mekong hoan nghênh chính sách của Nhật Bản hướng tới FOIP”
 - “Các nhà lãnh đạo bày tỏ quyết tâm thực hiện đều đặn các dự án trong khuôn khổ hợp tác Mekong-Japan nhằm góp phần và thúc đẩy FOIP”

Nỗ lực của Nhật Bản trong bối cảnh FOIP

- Thỏa thuận hợp tác phát triển hạ tầng ở khu vực Ấn Độ - Thái Bình Dương của Mỹ, Nhật Bản và Úc (tháng 7/2018)
- Mở rộng hợp tác/hỗ trợ quốc phòng đối với một số nước ASEAN
 - Thỏa thuận liên quan đến chuyển giao thiết bị và công nghệ quốc phòng (với Philippines tháng 2/2016, với Malaysia tháng 4/2018, đang đàm phán với Indonesia, thử nghiệm với Việt Nam. Cung cấp các khóa huấn luyện máy bay TC90 của JSDF đối với Philippines (tháng 3 năm 2017)
 - Cuộc họp của Bộ trưởng quốc phòng Nhật Bản - Singapore (tháng 5/2018)
 - Tăng cường hợp tác quốc phòng Việt Nam – Nhật Bản, Tầm nhìn chung Việt Nam – Nhật Bản (tháng 4/2018)
 - Nhật Bản và Malaysia đồng ý tăng cường hợp tác quốc phòng (tháng 9/2018)
 - Nhật Bản đã gửi 1 số tàu khu trục Kaga, Inazuma, và Suzutsuki tới một số quốc gia Đông Nam và Nam Á (Ấn Độ, Indonesia, Singapore, Sri Lanka, Philippines (Tháng 9-10.2018)
- Tuyên bố của Thủ tướng Abe về FOIP và “hạ tầng chất lượng cao” tại Hội nghị ASEM (tháng 10/2018)

Sự suy giảm của trật tự quốc tế tự do

- Liệu có thể duy trì trật tự quốc tế tự do ở khu vực Đông Á?
 - Những thách thức đối với trật tự quốc tế tự do
 - Thay đổi hiện trạng bằng vũ lực của Trung Quốc tại Biển Đông Việt Nam, Biển Đông Trung Hoa
 - Tác động của BRI, và lan truyền “mô hình phát triển kinh tế của Trung Quốc”
 - Phản ứng của nền dân chủ và bảo vệ nhân quyền ở một số quốc gia (Trung Quốc và một số quốc gia Đông nam Á)
 - Liệu FOIP, TPP và RCEP có đủ hiệu quả để duy trì trật tự quốc tế tự do?

Kết luận: tương lai của

- Việt Nam và Nhật Bản làm thế nào để hợp tác xây dựng trật tự khu vực ổn định và dễ chịu?
 - Duy trì trật tự kinh tế tự do
 - CPTPP, mở rộng CPTPP
 - RCEP
 - Hiệp định đối tác Kinh tế Việt Nam – Nhật Bản
 - Duy trì chủ nghĩa quốc tế tự do
 - Tăng cường hợp tác quốc phòng giữa hai nước
 - FOIP mở và bao trùm hơn

Cảm ơn!